

## I

(Rezolucje, zalecenia i opinie)

## OPINIE

## EUROPEJSKI KOMITET EKONOMICZNO-SPOŁECZNY

494. SESJA PLENARNA EKES-U W DNIACH 10 I 11 GRUDNIA 2013 R.

**Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „W kierunku strategii makroregionalnej UE na rzecz rozwoju spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w basenie Morza Śródziemnego” (opinia z inicjatywy własnej)**

(2014/C 170/01)

Sprawozdawca: **Stefano Mallia**Współsprawozdawca: **Stefano Palmieri**

Dnia 14 lutego 2013 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie

*„W kierunku strategii makroregionalnej UE na rzecz rozwoju spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej w basenie Morza Śródziemnego”*

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 14 listopada 2013 r.

Na 494. sesji plenarnej w dniach 10–11 grudnia 2013 r. (posiedzenie z 10 grudnia) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 121 do 2 – 1 osoba wstrzymała się od głosu – przyjął następującą opinię:

**Glosariusz**

Skróty – nie dotyczy wersji polskiej	
MMR	Mediterranean Macro Region
MMRS	Mediterranean Macro Regional Strategy
MCR	Mediterranean Coastal Region
EMMRF	Euro-Mediterranean Macro Regional Forum

**1. Wnioski i zalecenia**

1.1 Zdaniem EKES-u region Morza Śródziemnego potrzebuje strategii makroregionalnej, która pomoże regionom sprostać wyzwaniom, których nie mogą w zadowalający sposób rozwiązać samodzielnie poszczególne regiony lub państwa zwykłymi środkami. Taka strategia pomogłaby tym regionom zająć się przyczynami niepewności panującej w regionie Morza Śródziemnego, zwiększając wartość dodaną już uruchomionych pozytywnych inicjatyw oraz celów strategii „Europa 2020”. Sukces makroregionalnej strategii dla regionu Morza Śródziemnego będzie mieć pozytywny wpływ na całą UE.

1.2 Unijne nadbrzeżne regiony śródziemnomorskie są w idealnej sytuacji do stworzenia platformy współpracy, która mogłaby stać się strategicznie ważna dla wzmocnienia powiązań gospodarczych, społecznych i politycznych między nimi oraz ze śródziemnomorskimi krajami spoza UE w konkretnych dziedzinach (imigracja, transport morski, bezpieczeństwo morskie, ochrona środowiska itp.). Nadbrzeżne regiony śródziemnomorskie mają potencjał w zakresie katalizowania procesu wzrostu gospodarczego i transformacji w wyjątkowo nowatorski sposób.

1.3 W obliczu rozmiarów tego obszaru EKES proponuje ponadto podział strategii makroregionalnej na trzy mniejsze makroregiony określone na podstawie cech geograficznych (bliskość regionalna) i uruchomienie jej za pomocą planów działania opartych na funkcjonalnym podejściu do rozwiązania wspólnych wyzwań.

1.4 EKES popiera strategię makroregionalną w basenie Morza Śródziemnego w oparciu o zasadę trzech „tak” (więcej uzupełniającego finansowania, większa koordynacja instytucjonalna i więcej nowych projektów), co wzmocni synergie między poszczególnymi politykami UE i koordynację wysiłków szerszego kręgu podmiotów w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich.

1.5 EKES popiera opracowanie unijnej makroregionalnej strategii dla regionu Morza Śródziemnego, uwzględniającej wszystkie cele strategii „Europa 2020”, zwłaszcza priorytety określone jako *inteligentny wzrost (wspieranie gospodarki opartej na wiedzy, sprzyjającej innowacjom i nowym technologiom)*, *rozwój zrównoważony* (propagowanie zrównoważonej, bardziej ekologicznej i konkurencyjnej gospodarki), *wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu* (propagowanie gospodarki nakierowanej na tworzenie miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa, aby wspierać spójność społeczną i terytorialną).

1.6 EKES wskazuje na pięć *motorów zmian*, które mogą przyczynić się do skutecznej realizacji europejskiej polityki spójności w latach 2014–2020 w basenie Morza Śródziemnego:

- promowanie policentrycznego, zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju;
- wspieranie współpracy terytorialnej w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich;
- zapewnienie konkurencyjności międzynarodowej nadbrzeżnych regionów śródziemnomorskich w oparciu o silne gospodarki lokalne;
- poprawa połączeń terytorialnych dla indywidualnych osób, społeczności i przedsiębiorstw;
- zarządzanie wartościami ekologicznymi, krajobrazowymi i kulturalnymi oraz ich łączenie.

1.7 EKES zwraca uwagę na duże znaczenie wspierania strategii  *błękitnego wzrostu*, która ma potencjał zwiększenia konkurencyjności w regionie Morza Śródziemnego, ułatwiania realizacji bardziej ekologicznej polityki oraz przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach. Komitet popiera również zasady zawarte w strategii makroregionalnej UE dla regionu Morza Śródziemnego, obejmującej także  *europejską strategię w sprawie niepełnosprawności* <sup>(1)</sup> oraz  *strategię na rzecz równości kobiet i mężczyzn* <sup>(2)</sup>. Te trzy strategie powinny się wzajemnie uzupełniać podczas procesu wdrażania.

1.8 Komitet popiera wniosek Komisji Europejskiej na rzecz regionu Morza Śródziemnego w kontekście zintegrowanej polityki morskiej. Pragnie jednak zaproponować bardziej ambitne podejście – strategię makroregionalną obejmującą filar terytorialny i morski, uwzględniającą doświadczenia regionu Morza Bałtyckiego i Dunaju oraz sprawozdanie Parlamentu Europejskiego w sprawie ewolucji strategii makroregionalnych UE dla regionu Morza Śródziemnego, a także sprawozdanie Komisji Europejskiej w sprawie wartości dodanej strategii makroregionalnych.

1.9 EKES odnotowuje, że struktura zarządzania makroregionalnej strategii UE dla regionu Morza Śródziemnego powinna opierać się na wielopoziomowym podejściu obejmującym instytucje regionalne, krajowe i europejskie oraz że nie powinna być postrzegana jako dodatkowa działalność czy wysiłek tych instytucji.

<sup>(1)</sup> Komunikatu Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – „Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności 2010–2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier”, COM(2010) 636 final.

<sup>(2)</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów – „Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn”, COM(2010) 491 final.

1.10 Zdaniem EKES-u podstawową zasadą wdrażania strategii makroregionalnej UE dla regionu Morza Śródziemnego jest zintegrowane podejście, które powinno przede wszystkim zostać opracowane poprzez tworzenie okrągłych stołów, a następnie wzmocnione dzięki utworzeniu Eurośródziemnomorskiego Forum Makroregionalnego w celu propagowania pełnego zaangażowania wszystkich podmiotów instytucjonalnych i społeczeństwa obywatelskiego oraz połączenia istniejących polityk z celami funkcjonalnymi kształtującymi wspólną politykę. Proponowane Forum wykorzysta doświadczenia zdobyte podczas opracowywania, monitorowania i oceny śródziemnomorskich kwestii terytorialnych i morskich. Stanie się ono instrumentem makroregionalnym określającym wspólne strategiczne kierunki działań oraz odgrywającym aktywną rolę w identyfikacji priorytetowych projektów na rzecz spójności terytorialnej w regionach śródziemnomorskich.

1.11 W związku ze wsparciem EKES-u i Komitetu Regionów dla strategii na rzecz spójności w regionie Morza Śródziemnego, zdaniem EKES-u właściwym krokiem strategicznym dla obu tych instytucji byłoby organizowanie Śródziemnomorskiego Forum Makroregionalnego w swojej siedzibie i objęcie wiodącej roli. Można to osiągnąć poprzez utworzenie grupy liderów złożonej z przedstawicieli Parlamentu Europejskiego, Komisji, EKES-u i KR-u. Grupa ta zapewni systematyczne wsparcie podczas opracowywania strategii i przyszłej koordynacji.

1.12 EKES zgadza się z poglądem, że strategii nie należy postrzegać tylko jako dokument. Przede wszystkim musi ona być procesem. To oznacza wdrażanie jej w dłuższym okresie. EKES ma nadzieję, że pozytywne wnioski wyciągnięte z wdrażania strategii makroregionalnych na rzecz regionu Morza Bałtyckiego i regionu Dunaju zostaną wykorzystane w regionie śródziemnomorskim, przyczyniając się do skutecznego i terminowego wdrażania nowej strategii makroregionalnej, która przyniesie konkretne korzyści obywatelom objętych nią regionów w rozsądnym horyzoncie czasowym.

## 2. Strategia makroregionalna UE dla regionu Morza Śródziemnego

2.1 Ważne jest opracowanie wspólnej definicji makroregionu. Najczęściej makroregion definiuje się jako „obszar obejmujący tereny należące do różnych krajów lub regionów, posiadające przynajmniej jedną wspólną cechę lub trudność do przewyciężenia (...) natury geograficznej, kulturowej, gospodarczej lub innej”<sup>(3)</sup>

2.1.1 Komisja określiła ramy strategii makroregionalnej obejmujące następujące trzy elementy:

- 1) zintegrowane ramy odnoszące się do państw członkowskich i krajów trzecich na tym samym obszarze geograficznym;
- 2) sprostanie wspólnym wyzwaniom;
- 3) wykorzystanie wzmocnionej współpracy na rzecz spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

2.2 Do chwili obecnej UE przyjęła dwie strategie makroregionalne, jedną dla regionu Morza Bałtyckiego, zatwierdzoną w 2009 r., a drugą dla regionu Dunaju, zatwierdzoną w 2011 r. Obecnie zatwierdzana jest adriatycko-jońska strategia makroregionalna zaproponowana przez Komitet Regionów w 2011 r.<sup>(4)</sup>, natomiast strategia atlantycka oparta na podejściu obejmującym akweny morskie została już zatwierdzona.

2.2.1 Dyskusję nad strategią makroregionalną należy rozpatrywać w kontekście różnych zmian ram unijnej polityki: dzięki traktatowi lizbońskiemu spójność terytorialna stała się głównym celem polityki UE, zaś dzięki strategii „Europa 2020” zarządzanie terytorialne jest kluczowym czynnikiem wspierania celów unijnej polityki spójności w kolejnym okresie programowania (wieloletnie ramy finansowe na lata 2014–2020).

2.2.2 W 2012 r. Komisja opublikowała komunikat, w którym dokonała oceny potrzeb i potencjału w zakresie działań związanych z morzem w regionie adriatycko-jońskim, a także określiła ramy opracowania do 2013 r. spójnej strategii morskiej oraz odnośnego planu działania. Dodała też, że jeżeli państwa członkowskie UE zwrócą się do Komisji o przygotowanie unijnej strategii dotyczącej regionu adriatycko-jońskiego, niniejsza strategia morska może stanowić pierwszy element takiej unijnej strategii makroregionalnej obejmującej dodatkowe dziedziny<sup>(5)</sup>.

<sup>(3)</sup> „Strategie makroregionalne w UE”, dokument do dyskusji przedstawiony przez Komisarza Pawła Sameckiego w Sztokholmie (16.9.2009): [http://ec.europa.eu/regional\\_policy/archive/cooperation/baltic/pdf/macoregional\\_strategies\\_2009.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/cooperation/baltic/pdf/macoregional_strategies_2009.pdf).

<sup>(4)</sup> Opinia z inicjatywy własnej Komitetu Regionów „Współpraca terytorialna w regionie Morza Śródziemnego poprzez Instrument makroregionu adriatycko-jońskiego”, Dz.U. C 9, 11.1.2012, s. 8.

<sup>(5)</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Strategia morska dla Morza Adriatyckiego i Morza Jońskiego”, COM(2012) 713 final, Bruksela, 30.11.2012.

2.3 Jako że podejście „makroregionalne” coraz częściej pojawia się w polityce UE, zdaniem EKES-u pojęcie samego „makroregionu” wymaga bardziej precyzyjnej definicji. Ponadto EKES – zgodnie z wcześniejszymi opiniami<sup>(6)</sup> – popiera tę ważną strategię polityczną, a także rezolucję Parlamentu Europejskiego w sprawie perspektyw makroregionalnych w basenie Morza Śródziemnego<sup>(7)</sup>.

2.3.1 Można wyróżnić dwa główne cele strategii makroregionalnych: pierwszy obejmuje problemy, których regiony lub państwa nie mogą satysfakcjonująco rozwiązać działając samodzielnie (np. wyzwania środowiskowe); drugi dotyczy współpracy korzystnej dla zaangażowanych w nią regionów i państw. Klasyfikacja ta odzwierciedla różnice między kwestiami transnarodowymi a kwestiami wspólnymi (pojęcia stosowane w dyskusji nad transnarodowym charakterem i pomocniczością w kontekście finansowania UE). W związku z cechami geograficznymi, społeczno-gospodarczymi i administracyjnymi omawianego obszaru, ta pierwsza kategoria celów powinna być najistotniejsza dla strategii makroregionalnej.

2.4 Basen Morza Śródziemnego charakteryzuje się podobnymi cechami środowiskowymi, historycznymi i kulturowymi i z tego względu należy uznać go za jednolity makroregion<sup>(8)</sup>. EKES jest zdania, że należy wdrożyć jedną strategię makroregionalną w basenie Morza Śródziemnego obejmującą 149 (w tym 7 z Chorwacji) unijne nadbrzeżne regiony śródziemnomorskie z Hiszpanii, Francji, Chorwacji, Włoch, Malty, Słowenii, Grecji i Cypru określone na poziomie NUTS 3<sup>(9)</sup>.

2.5 W 2009 r. ludność aktywna zawodowo zamieszkała w nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich UE obejmowała 32,4 mld osób, w tym ok. 41 % kobiet. Przeciętnie ludność ta jest bardziej zagrożona bezrobociem, a średnia stopa bezrobocia w tych regionach UE wyniosła ok. 12,9 % w 2009 r. (8,9 % dla całej UE). W 2007 r. produkt krajowy brutto (PKB) tych regionów wyniósł 1 715 miliardów według standardów siły nabywczej (PPS – purchasing power standard), czyli 13,9 % PKB UE. Średni poziom PKB na mieszkańca w tych regionach wyniósł 23 000 PPS, mniej niż w UE (24 000 PPS per capita)<sup>(10)</sup>.

2.5.1 W obliczu wielkości tego obszaru EKES jest zdania, że unijny makroregion śródziemnomorski należy podzielić na co najmniej trzy mniejsze makroregiony. W wyniku konsultacji przeprowadzonych przez Parlament Europejski (PE) w sprawie ewolucji makroregionów wykrystalizowało się stanowisko skłaniające się ku utrzymaniu opcji trzech odrębnych mniejszych makroregionów: i) zachodni region śródziemnomorski, ii) kolejny region w środkowej części basenu Morza Śródziemnego – uwzględniający region adriatycko-joński – oraz iii) trzeci region we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego, z konkretnymi, skoordynowanymi ze sobą planami działania.

2.5.2 Jeżeli chodzi o mniejszy makroregion dla centralnej części regionu Morza Śródziemnego, EKES popiera stanowisko Parlamentu Europejskiego oraz podział geograficzny przeprowadzony przez Eurostat i uważa, że konieczne jest włączenie Sycylii i Malty do regionu adriatycko-jońskiego. Co ważniejsze, państwa i regiony położone na planowanych granicach mniejszych makroregionów powinny również mieć możliwość przynależności do więcej niż jednego mniejszego makroregionu, aby zapewnić lepszą koordynację i uniknąć zbędnego powielania działań i konfliktów.

<sup>(6)</sup> Opinia rozpoznawcza EKES-u na wniosek prezydencji cypryjskiej: „Strategia makroregionalna dla regionu Morza Śródziemnego”, Dz.U. C 44, 15.2.2013, s.1, opinia EKES-u w sprawie rozwoju strategii morskiej na rzecz obszaru Oceanu Atlantyckiego, DZ.U. C 229, 31.7.2012, s. 24.

<sup>(7)</sup> Wniosek dotyczący rezolucji Parlamentu Europejskiego w sprawie ewolucji strategii makroregionalnych UE: obecna praktyka i perspektywy na przyszłość, zwłaszcza w regionie Morza Śródziemnego – 2011/2179(INI), 27.6.2012.

<sup>(8)</sup> „Basen Morza Śródziemnego obejmuje wszystkie wody morskie ograniczone od zachodu Cieśniną Gibraltarską, a od wschodu Morzem Marmara, przy czym Morze Marmara nie jest w nim uwzględnione. 142 nadbrzeżne regiony UE graniczą z Morzem Śródziemnym (NUTS3)”. EUROSTAT, 2011 r., Statistics in focus, The Mediterranean and Black Sea basin.

<sup>(9)</sup> Region nadbrzeżny UE to region statystyczny zdefiniowany na poziomie NUTS3, odpowiadający jednemu z następujących kryteriów:

— region z granicą morską (372 odpowiadają temu kryterium);

— region, w którym ponad połowa ludności mieszka w obrębie 50 km od morza (73 regiony odpowiadają temu kryterium);

— Hamburg, region niemiecki, który nie odpowiada kryteriom definicji, został dodany do listy regionów nadbrzeżnych UE, ze względu na silny wpływ morza.

Źródło: EUROSTAT, 2011 r., op.cit.

<sup>(10)</sup> Po przystąpieniu Chorwacji, w 7 chorwackich nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich 527 700 osób jest aktywnych zawodowo (44,7 % kobiet), stopa bezrobocia wynosi 17,8 %, a średnia PKB 20 785 PPS (Eurostat, 2013 r.). Inne kraje: zob.Eurostat, 2011 r., op. cit.

### 3. Jakie są warunki wstępne?

3.1 Region Morza Śródziemnego jako całość ucierpiał na doraźnym podejściu Unii Europejskiej przyjętym w ramach różnych inicjatyw i instrumentów uruchamianych w miarę upływu lat. Inicjatywy te przyniosły pewne pozytywne wyniki, lecz nie doprowadziły do pełnego osiągnięcia pierwotnie wyznaczonych celów społecznych, politycznych i gospodarczych. Nadszedł czas na uzupełnienie działań UE podejmowanych za pośrednictwem Unii dla Śródziemnomorza i polityki sąsiedztwa jako element polityki zewnętrznej, poprzez zainicjowanie bardziej zintegrowanej polityki dla jej własnych regionów leżących w basenie Morza Śródziemnego.

3.1.1 Wyraźne i wspólne strategie dla całego regionu oraz dla mniejszych regionów, a także odpowiednie plany działań, mogłyby pomóc zaradzić niektórym niedostatkom politycznym, związanym z unijną polityką zewnętrzną w tym regionie, np. Unią dla Śródziemnomorza i polityką sąsiedztwa UE. Takie jasno wyznaczone strategie mogą też umożliwić włączenie i wykorzystanie niektórych pozytywnych osiągnięć i projektów prowadzonych obecnie w ramach polityki zewnętrznej UE.

3.2 EKES popiera podejście makroregionalne, które wzmacnia synergię między poszczególnymi politykami UE i koordynuje wysiłki licznych i różnorodnych podmiotów znajdujących się na obszarze śródziemnomorskich regionów nadbrzeżnych. Ogólnie rzecz biorąc strategia makroregionalna powinna mieć na celu wniesienie wartości dodanej do działań, które już są prowadzone w makroregionie, aby zapewnić koordynację funduszy europejskich, krajowych i regionalnych na rzecz realizacji wspólnych celów tak, aby stworzyć poczucie wspólnych osiągnięć wśród zaangażowanych podmiotów oraz skupić organizacje i władze wszystkich szczebli wokół tych samych szans i wyzwań. Bardziej konkretnie rzecz ujmując w tym szczególnym okresie ogromnych ograniczeń budżetowych, które silnie zmniejszają zdolność sektora prywatnego do ożywienia gospodarki, istnieje żywa potrzeba osiągnięcia jak największej efektywności Pareta w wykorzystaniu dostępnych zasobów.

3.3 Obecna sytuacja gospodarcza wywołana kryzysem finansowym z 2008 r. wymaga stałych wysiłków we wspieraniu nowych obszarów wzrostu, tak by pomóc poszczególnym krajom w wyjściu z kryzysu i umożliwić im tworzenie tak potrzebnych miejsc pracy. Obszary nadbrzeżne UE w południowej części Europy mogą potencjalnie stać się innowacyjnymi ośrodkami dynamicznego wzrostu dzięki wykorzystaniu ich unikalnych cech.

3.3.1 Będzie to jednak wymagało bezprecedensowych wysiłków, by skoordynować wszystkie prace prowadzone przez kluczowe podmioty w regionie, w celu osiągnięcia ściślejszej integracji między przedmiotowymi obszarami, w której kluczową rolę odegrają partnerzy społeczni i społeczeństwo obywatelskie.

3.3.2 Naszym zdaniem już obecnie istnieje szereg instrumentów i polityk, które mogłyby znacząco przyczynić się do realizacji strategii makroregionalnej. Chodzi tutaj o projekty finansowane z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS), tzw. funduszy strukturalnych oraz funduszy udostępnianych w ramach celu konwergencji, celu konkurencyjności regionalnej oraz celu zatrudnienia, celu europejskiej współpracy terytorialnej, programów na rzecz rozwoju transportu i spójności terytorialnej (przeznaczonych na strategię „Europa 2020”), w szczególności funduszy o ukierunkowaniu morskim, takich jak Europejski Fundusz Morski i Rybacki, Instrument „Łącząc Europę” oraz fundusze z Europejskiego Banku Inwestycyjnego i krajowe.

3.3.2.1 W tym kontekście należy wskazać, że wszystkie państwa członkowskie UE (a w szczególności 163 regiony leżące w basenie Morza Śródziemnego) opracowują obecnie odrębne umowy o partnerstwie, które określają, w jaki sposób każde państwo członkowskie będzie mogło wykorzystać fundusze objęte wspólnymi ramami strategicznymi. Choć umowy te przewidują element współpracy terytorialnej, to zdaniem EKES-u nie wykorzystano okazji do zwiększenia koordynacji między poszczególnymi państwami i regionami w basenie Morza Śródziemnego.

3.3.2.2 EKES wzywa jednak do zawarcia tymczasowych porozumień sprzyjających wdrażaniu strategii makroregionalnej oraz do pełnego wprowadzenia takich środków do czasu przeglądu średniookresowego umów o partnerstwie z państwami członkowskimi UE.

3.3.3 Aby zapewnić ukierunkowanie i optymalizację tych instrumentów, potrzebna jest wielopoziomowa koordynacja między zaangażowanymi instytucjami, by kierować tym procesem oraz zapewniać jak najlepsze wykorzystanie zasobów i uniknięcie powielania działań. Koordynacja regionalna jest obecnie niezbędna i pilna, zwłaszcza że trzeba zaspokoić więcej potrzeb przy tym samym (lub niższym) poziomie finansowania. W związku z tym należy ustanowić odpowiednie i skuteczne instrumenty, aby zapewnić koordynację i efektywność.

3.3.3.1 W konkurencyjnym zglobalizowanym świecie te 163 regiony muszą mieć możliwość rywalizacji z bliższymi i dalszymi konkurentami, dlatego też ogromne znaczenie mają umiejętności przywódcze i podejmowanie decyzji na czas.

3.3.4 Regiony peryferyjne i morskie będące członkami Konferencji Peryferyjnych Regionów Nadmorskich Europy (KPRNE) i KR wielokrotnie wzywały Komisję Europejską do wprowadzenia „paktu terytorialnego”, aby strategia „Europa 2020” została szerzej zaakceptowana przez wszystkie grupy gospodarcze w regionach Europy<sup>(11)</sup>.

3.4 Wymagane jest połączenie ambitnej polityki ze zdecentralizowanym podejmowaniem decyzji, co pomogłoby w zapewnieniu koordynacji zasobów tak, aby były wykorzystywane tam, gdzie mogą mieć największe oddziaływanie na wzrost i zatrudnienie.

3.4.1 Tylko dobrze przemyślana i prosta strategia, oparta na szerokim konsensusie, umożliwi znalezienie właściwej drogi i dokonanie właściwych wyborów przez regiony, miasta i porty objęte unijną strategią makroregionalną.

3.4.2 Ważne jest opracowanie metody pomiaru efektywności polityki w makroregionie Morza Śródziemnego, aby podjąć na czas działania korygujące. W przeszłości brak wskaźnika dokładnie badającego powodzenie lub porażkę danej polityki w powiązaniu z brakiem koordynacji, powielaniem działań i marnotrawieniem zasobów oraz brakiem rozliczalności, uniemożliwił terminowe podjęcie działań naprawczych, co ostatecznie skutkowało pomnażaniem błędów w zakresie strategii politycznych.

3.4.3 Strategii musi towarzyszyć plan działań, który wyraźnie określałby projekty wybierane głównie ze względu na ich oddziaływanie międzyregionalne i wpływ na wzrost gospodarczy, a także określałby źródła finansowania, które zostaną zmobilizowane na ich realizację. Proces ten jest niezbędny i powinien zostać ukończony w ciągu dwóch lat od wejścia w życie wieloletnich ram finansowych na lata 2014–2020.

3.4.4 Bardzo ważne jest ograniczenie wymogów biurokratycznych w zakresie sprawozdawczości i wypełniania formularzy przez poszczególne podmioty i operatorów. Organizacje pozarządowe, MŚP i władze regionalne, w szczególności w małych regionach, są często zniechęcane do uczestnictwa ze względu na brak zdolności administracyjnych i niewdzięczne zadanie nadążania z wypełnianiem procedur biurokratycznych. Choć konieczne są mechanizmy kontroli i równowagi, kluczowe znaczenie ma stworzenie beneficjentom projektu warunków do poświęcenia czasu i zasobów na wytwarzanie korzyści dla ogółu społeczeństwa i gospodarki.

3.4.5 EKES uważa, że niepowodzenie realizacji planów działań uniemożliwi regionom wykorzystanie szans na generowanie wzrostu. Koszt alternatywny takiego niepowodzenia byłby bardzo wysoki, szczególnie w czasach kryzysu. EKES zdecydowanie uważa, że innowacyjna współpraca przynosi wzrost wydajności, który można osiągnąć poprzez wykorzystanie zasobów w celu zwiększenia wzrostu. Ryzyko porażki jest groźne także dla liderów politycznych i obywateli w poszczególnych regionach. Perspektywy wzrostu na najbliższe dwa lata nie są dobre dla większości zaangażowanych regionów, a sytuacja jeszcze się pogorszy w przypadku niewykorzystania szans związanych ze strategią makroregionalną oraz zasobów ludzkich i naturalnych w regionach w sposób efektywny i zrównoważony<sup>(12)</sup>.

3.4.6 Punktem wyjścia strategii powinno być określenie głównych celów i wskazanie istniejących programów na szczeblu unijnym, krajowym i regionalnym, a także władz lokalnych i regionalnych oraz stowarzyszeń społeczeństwa obywatelskiego, które mogą zapewnić wymagane skoordynowane wysiłki. W ramach unijnej strategii makroregionalnej istnieje kilka projektów finansowanych przez UE, które pod warunkiem właściwej koordynacji mogłyby zwiększyć swoją wartość dodaną. Te projekty, które już istnieją przynajmniej na papierze, oraz nowe projekty, które bez wątpienia zostaną uruchomione w przyszłości, mogą być użyteczne w osiągnięciu niektórych celów strategii makroregionalnej UE.

#### 4. Zakres

4.1 Głównym celem jest zachęcanie do zdefiniowania wielopoziomowego makroregionu śródziemnomorskiego i strategii makroregionalnej dla basenu Morza Śródziemnego, w ramach której wdraża się działania za pomocą konkretnych planów działań opartych na zasadzie trzech „tak”: więcej uzupełniającego finansowania, większa koordynacja instytucjonalna i więcej nowych projektów.

<sup>(11)</sup> Marsylia, 27 listopada 2009 r., seminarium KPRNE pt. „Wyprawienie Europy z kryzysu: wstępne propozycje regionów w sprawie budżetu i polityki UE”. W pierwszej rezolucji (CdR 199/2010) Komitet Regionów proponuje zdecydowanie poprzeć propozycję Parlamentu Europejskiego, aby ustanowić „Pakt terytorialny władz lokalnych i regionalnych w sprawie strategii „Europa 2020”.

<sup>(12)</sup> Scenariusze dla basenu Morza Śródziemnego – Światowe Forum Ekonomiczne.

4.2 Regiony śródziemnomorskie wymagają wspólnego zobowiązania się do stosowania strategii na wszystkich poziomach, dzięki któremu możliwe będzie wykorzystanie celów strategii „Europa 2020” do promowania integracji polityk i funduszy UE (współpraca terytorialna). Strategia makroregionalna powinna zostać wdrożona, by pomóc poszczególnym regionom i obszarom w sprośtaniu wyzwaniom, których nie da się rozwiązać jedynie na szczeblu krajowym.

4.3 EKES jest zdania, że rozwój strategii makroregionalnej dla basenu Morza Śródziemnego powinien opierać się na trzech filarach:

— Inteligentny wzrost (ze szczególnym naciskiem na „niebieski” wzrost)

*Wspieranie gospodarki opartej na wiedzy, wspierającej innowacje i nowe technologie;*

— Zrównoważony wzrost

*Propagowanie zrównoważonej, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej gospodarki;*

— Wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu

*Propagowanie gospodarki o silnym nacisku na tworzenie miejsc pracy i ograniczanie ubóstwa, aby wspierać spójność społeczną i terytorialną.*

4.3.1 „Inteligentny wzrost” będzie wspierany z uwzględnieniem pojęcia „niebieskiego” wzrostu. W dniu 13 września 2012 r. Komisja Europejska opublikowała komunikat w sprawie niebieskiego wzrostu, w którym wskazała pięć „łańcuchów wartości” o potencjale tworzenia zrównoważonego wzrostu i zatrudnienia w niebieskiej gospodarce. Są to: niebieska energia, akwakultura, turystyka, morska, przybrzeżna i rejsowa, morskie surowce mineralne i niebieska biotechnologia <sup>(13)</sup>.

4.3.1.1 „Niebieski wzrost” odzwierciedla wybory, których mogły dokonać regiony nadmorskie, aby wzmocnić swoją konkurencyjność i wzrost poprzez wykorzystanie swojego położenia geograficznego i specyfiki, tzn. działań morskich i nadmorskich, czyli skupiając się na tym, w czym są najlepsze.

4.3.1.2 Wyzwanie dotyczące „inteligentnego wzrostu” dla regionów nadbrzeżnych unijnego makroregionu śródziemnomorskiego ma dwojaki charakter:

— generowanie wystarczającej działalności gospodarczej, która ostatecznie przyczyni się do wyprowadzenia Europy z obecnego kryzysu gospodarczego i społecznego;

— podejmowanie niezbędnych inwestycji w kluczową infrastrukturę, w szczególności porty, lotniska, koleje, węzły transportowe i inne, która, gdy tylko nastąpi ożywienie gospodarcze, umożliwi unijnemu makroregionowi śródziemnomorskiemu pełny w nim udział.

4.3.1.3 Zrównoważone wykorzystanie zasobów basenu Morza Śródziemnego stwarza możliwość tworzenia bogactwa i miejsc pracy. Badania nad zaawansowanymi systemami środowiskowymi i technologiami należy rozwinąć tak, aby wspierać zanikającą tradycyjną działalność śródziemnomorską, co stworzy nowe możliwości.

4.3.1.4 Wyzwania te wymagają zaangażowania środowisk naukowych, technologicznych i gospodarczych, wraz z partnerami społecznymi. Należy także zadbać o wspieranie działań w takich dziedzinach jak infrastruktura, przemysł, szkolenia, polityka inwestowania w badania i rozwój, współpraca międzyuniwersytecka oraz tworzenie klastrów.

4.3.1.5 Sektor żeglarski jest bardzo silny i wnosi wkład w strategię rozwoju. Turystyka żeglarska generuje działalność gospodarczą i miejsca pracy, a także pomaga rozwijać tożsamość eurośródziemnomorską.

4.3.2 Główne cechy „zrównoważonego wzrostu” i zaangażowanych sektorów są ze sobą powiązane na wiele sposobów. Osiągnięcie zrównoważonego rozwoju i wdrażanie polityki bardziej przyjaznej środowisku oraz przejście na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach przyczynia się do osiągnięcia celów związanych ze zmianą klimatu i dostosowaniem się do niej. Należy efektywnie gospodarować zasobami, wzmacniać synergie i określić obszary marnotrawstwa i powielania działań oraz ograniczyć je. Kluczowa infrastruktura, obejmująca transport lądowy i morski, przesył energii i sieci informatyczne muszą być stale aktualizowane, aby zapobiec powstawaniu zatorów w działaniu.

<sup>(13)</sup> Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Niebieski wzrost” szanse dla zrównoważonego wzrostu w sektorach morskich, COM(2012) 494 final, Bruksela, 13 września 2012 r.

4.3.2.1 Działalność przybrzeżna i działalność morska są ze sobą wzajemnie powiązane i narażone na związaną z działalnością człowieka presję, taką jak np. zanieczyszczenie gruntów, które następnie przedostaje się do Morza Śródziemnego, a także emisje CO<sub>2</sub> ze statków<sup>(14)</sup>. Zintegrowane zarządzania strefą przybrzeżną nie powinno ograniczać się jedynie do przybrzeżnej działalności gospodarczej i zanieczyszczenia. Należy zachęcać sektor morski i statki pływające po Morzu Śródziemnym do przechodzenia na najnowsze technologie ekologiczne.

4.3.2.2 Unia Europejska i jej 8 państw członkowskich podpisało w 1975 r. konwencję barcelońską w sprawie ochrony Morza Śródziemnego przed zanieczyszczeniem oraz jej protokoły pod egidą UNEP. Decyzją Rady pod koniec 2012 r. UE stała się stroną protokołu morskiego tej konwencji, dotyczącego ochrony nadbrzeżnych obszarów Morza Śródziemnego przed zanieczyszczeniem pochodzącym z działalności morskiej. Unijne regiony śródziemnomorskie mogą wiele zyskać z tej konwencji i powinny poświęcić jej uwagę także w kontekście celu związanego z „błękitnym wzrostem”.

4.3.2.3 Potencjał Morza Śródziemnego w zakresie energii odnawialnej to bogate źródło czystej energii, które pozostaje niewykorzystane. Zgodnie z celami strategii „Europa 2020” środki na zapobieganie zmianie klimatu i dostosowywanie się do niej powinny zostać uwzględnione w unijnej strategii makroregionalnej.

4.3.2.4 Unijna strategia makroregionalna wymaga działań na rzecz zrównoważonego transportu, aby zmniejszyć emisje dwutlenku węgla. Transport drogowy powinien zostać przekierowany na szlaki morskie<sup>(15)</sup>. Natomiast transport morski powinien w dalszym ciągu dążyć do stosowania czystszych paliw. Należy uwzględnić też bezpieczeństwo morskie i współpracę w zakresie zapobiegania katastrofom oraz odpowiedzi na te wyzwania.

4.3.3 Unijna strategia makroregionalna powinna uwzględniać silny wymiar społeczny, aby wspierać wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich. Rozwój gospodarczy i tworzenie nowych miejsc pracy powinno poprawić jakość życia mieszkańców tych regionów. Władze regionalne powinny promować dialog społeczny oraz zaangażowanie partnerów społecznych i społeczeństwa obywatelskiego. W oparciu o zintegrowane podejście do spójności terytorialnej należy uwzględnić sprzyjającą włączeniu społecznemu sytuację miast i obszarów metropolitalnych, obszarów wiejskich, małych nadmorskich miejscowości i wysp. Dostęp do infrastruktury, technologii i usług dla osób niepełnosprawnych powinien być powiązany z rozwojem zrównoważonym jako podstawowy warunek wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu.

4.3.3.1 Należy rozwinąć technologie informacyjne, szczególnie na najbardziej odległych obszarach peryferyjnych poprzez lepszą łączność, aby wspierać ogólną spójność terytorialną i społeczną regionów śródziemnomorskich za pomocą podejścia przekrojowego. Należy wspierać rozwój technologii informacyjno-komunikacyjnych.

4.3.3.2 Równie ważne jest podkreślenie potrzeby dalszego rozwoju lotnisk i usług powietrznych w makroregionie śródziemnomorskim, aby wzmocnić regionalną integrację gospodarczą. Usługi powietrzne i infrastruktura lotnicza nadal mają znaczny niewykorzystany potencjał i wymagają większych inwestycji.

4.3.3.3 Ośrodki edukacyjne i szkoleniowe mają do odegrania kluczową rolę we wspieraniu „wzrostu sprzyjającego włączeniu społecznemu” w regionie Morza Śródziemnego. Należy określić wspólne cele edukacyjne dla całego unijnego makroregionu śródziemnomorskiego.

4.3.3.4 EKES uważa, że należy wzmocnić dialog między partnerami społecznymi i grupami społeczeństwa obywatelskiego oraz ośrodkami edukacyjnymi i szkoleniowymi. Priorytetowo należy potraktować szkolenia dotyczące kwestii morskich i żeglarskich, a także współpracę między uczelniami a ośrodkami szkoleniowymi.

4.3.3.5 Bezrobotni w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich muszą także zostać wysłuchani podczas formułowania przyszłej strategii, która ma zapewnić im możliwości ponownego wejścia na rynek pracy. Konieczne są także wymierne wysiłki prowadzące do zaangażowania liderów „wykluczonych” grup społecznych, takich jak społeczności imigrantów, osoby niepełnosprawne i organizacje kobiece. EKES w pełni popiera politykę UE ukierunkowaną na zapobieganie dyskryminacji z powodu rasy lub pochodzenia etnicznego, niepełnosprawności, wieku, orientacji seksualnej lub płci.

<sup>(14)</sup> COM(2013) 480 final – 2013/0224 (COD).

<sup>(15)</sup> Tamże.



4.3.3.6 Uwzględniając europejskie podejście do demograficznego starzenia się społeczeństwa, konieczne okazują się konkretne działania wspierające zdrowie i aktywność osób starszych w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich. Regiony śródziemnomorskie muszą także wdrożyć realistyczny długoterminowy plan dotyczący kontrolowanej imigracji i pracowników sezonowych, aby uzupełnić luki powstałe w wyniku starzenia się ludności oraz rozwiązać problem powiększającego się obciążenia demograficznego. EKES popiera nasilenie wysiłków UE na rzecz pomocy regionom śródziemnomorskim w sprostaniu wyzwaniu migracji oraz w zintegrowaniu imigrantów ze społeczeństwem.

4.3.3.7 EKES uważa, że zasadnicze znaczenie ma opracowanie unijnej strategii makroregionalnej dla regionu Morza Śródziemnego uwzględniającej priorytety europejskie związane z poprawą włączenia społecznego, dobrobytu i pełnego poszanowania praw osób niepełnosprawnych, a także promowania równości płci w regionie Morza Śródziemnego. Dlatego też bardzo ważne jest zapewnienie indywidualnej autonomii, godności i wolności osób niepełnosprawnych oraz wzmocnienie roli kobiet na śródziemnomorskim rynku pracy, w społeczeństwie i na stanowiskach decyzyjnych.

## 5. Jakich korzyści można się spodziewać?

5.1 Wdrożenie strategii makroregionalnej w basenie Morza Śródziemnego stwarza wiele możliwości, przede wszystkim dzięki zapewnieniu ram odniesienia dla polityki spójności i zachęcaniu do współpracy międzysektorowej we wspólnym obszarze siły roboczej zatrudnionej w usługach. Ramy te mogą ukierunkowywać inwestycje na większą komplementarność i mogą wpływać na poszczególne priorytety każdego z regionalnych planów rozwojowych dla makroregionu europejskiego, zapewniając przegład i prawdziwą synergię w ramach zintegrowanego podejścia.

5.2 Unijna strategia makroregionalna zapewniłaby większe zaangażowanie i lepsze współdziałanie różnych mechanizmów działań UE, wykraczając poza przydział środków przyznanych na politykę spójności i łącząc zasoby regionów i państw członkowskich poprzez wielopoziomowe sprawowanie rządów. Jest to strategia, na której zyskają wszystkie podmioty lokalne.

5.3 Korzyści strategii makroregionalnej w regionie Morza Śródziemnego płyną w dużej mierze z jej wysoce wszechstronnego i wielopoziomowego, zintegrowanego podejścia, które jest w stanie promować synergię między politykami i programami UE oraz komplementarność finansowania.

5.4 Wdrożenie strategii makroregionalnej w basenie Morza Śródziemnego będzie wsparciem dla prowadzenia działań strategicznych w strefach przybrzeżnych i wyspiarskich, a także zacieśni współpracę między śródziemnomorskimi organami administracji, regionami, miastami, portami oraz, w razie potrzeby, władzami krajowymi.

5.5 Działania związane z zintegrowaną polityką morską i niebieskim wzrostem będą prowadzone z naciskiem na wzajemne powiązania i synergie, które występują między pozornie niezwiązanymi ze sobą działaniami w sektorze morskim.

5.6 Proponowane działania będą odnosiły się do wcześniej określonych trzech filarów. Wybierając proponowane działania, należy zadbać o spełnienie przez każde z nich następujących kryteriów:

- muszą mieć wpływ na makroregion i przynosić konkretne korzyści obywatelom unijnego makroregionu śródziemnomorskiego w realistycznym horyzoncie czasowym;
- muszą być spójne z zasadami zrównoważonego rozwoju, a tym samym ukierunkowane na tworzenie wzrostu gospodarczego, jednocześnie minimalizując negatywne skutki dla środowiska;
- mogą być przeprowadzone w krótko- lub średnioterminowej perspektywie (maksymalnie 7 lat);
- prawdopodobnie przyciągną finansowanie ze środków sektora prywatnego, które uzupełni finansowanie publiczne (UE i rządowe).

## 6. Motory zmian

6.1 EKES uważa, że wyzwania rozwoju społeczno-gospodarczego w regionie Morza Śródziemnego wymagają wspólnych wysiłków z wykorzystaniem potencjału terytorialnego. EKES wskazuje na pięć *motorów zmian*, które mogą przyczynić się do skutecznej realizacji europejskiej polityki spójności w latach 2014–2020 w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich.

#### 6.1.1 *Promowanie policentrycznego, zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju*

Zrównoważony rozwój terytorialny ma strategiczne znaczenie we wspieraniu spójności gospodarczej i społecznej w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich. Regiony te muszą współpracować ze sobą tworząc innowacyjne sieci, aby ograniczyć terytorialną polaryzację wyników gospodarczych i dysproporcji regionalnych oraz ukierunkować wzrost gospodarczy na rozwój zrównoważony w regionie Morza Śródziemnego.

#### 6.1.2 *Wspieranie współpracy terytorialnej w unijnych nadbrzeżnych regionach śródziemnomorskich*

Współpraca terytorialna jest ważnym czynnikiem wzmacniającym konkurencyjność regionu Morza Śródziemnego, a jednocześnie zmniejszającym fragmentację gospodarczą, społeczną i ekologiczną. Istotne jest wzmocnienie koordynacji między poszczególnymi władzami prowadzącymi programy transgraniczne i transnarodowe, uwzględniając priorytety określone w strategiach na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, aby wspierać rozwój działań zgodnych ze strategią „Europa 2020” i polityką spójności na lata 2014-2020.

#### 6.1.3 *Zapewnienie konkurencyjności międzynarodowej unijnych nadbrzeżnych regionów śródziemnomorskich w oparciu o silne gospodarki lokalne*

Konkurencyjność międzynarodową i spójność unijnych nadbrzeżnych regionów śródziemnomorskich można osiągnąć zachęcając ludzi do nauki, studiowania i aktualizacji umiejętności, waloryzując innowacje rynkowe prowadzące do stworzenia nowych produktów lub usług generujących wzrost i zatrudnienie, jednocześnie pomagając społecznościom lokalnym sprostać wyzwaniom społecznym. Wzmocnienie wykorzystania informacji i technologii komunikacyjnych oraz utworzenie jednolitego rynku cyfrowego w oparciu o szybki i bardzo szybki internet oraz interoperacyjne aplikacje ma strategiczne znaczenie dla rozwoju gospodarek lokalnych.

#### 6.1.4 *Poprawa połączeń terytorialnych dla indywidualnych osób, społeczności i przedsiębiorstw*

Przystępny cenowo dostęp do usług świadczonych w interesie ogólnym, takich jak informacje, wiedza i mobilność, a także skuteczne rozwiązania transportu intermodalnego oraz systemy produkcyjne przyjazne dla środowiska to zasadnicze priorytety spójności w regionie Morza Śródziemnego. Wzmocnienie powiązań między głównymi ośrodkami unijnych nadbrzeżnych regionów śródziemnomorskich z interkontynentalnymi węzłami transportowymi poprzez rozwój autostrad morskich, wzmocnienie sieci transeuropejskich (TEN-T) oraz rozwój wtórnych sieci na szczeblu lokalnym i regionalnym w celu przezwyciężenia barier terytorialnych, np. na wyspach śródziemnomorskich, ma strategiczne znaczenie dla konkurencyjności i spójności basenu Morza Śródziemnego.

#### 6.1.5 *Zarządzanie i łączenie wartości ekologicznych, krajobrazowych i kulturalnych*

Ochrona i wzmocnienie dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego to ważny warunek rozwoju unijnych nadbrzeżnych regionów śródziemnomorskich. Ważne jest wspieranie pełnej integracji obszarów chronionych w społecznościach i gospodarkach lokalnych. Wysoka wartość krajobrazów śródziemnomorskich powinna być rozwijana pod względem jakościowym, a wartość obszarów bogatych w zasoby przyrodnicze i kulturalne powinna zostać odpowiednio uznana, aby mogły one jak najlepiej wykorzystać te atuty. Dlatego też ważny jest rozwój tożsamości lokalnej i regionalnej, przy jednoczesnym wzmacnianiu świadomości i odpowiedzialności społeczności śródziemnomorskich w odniesieniu do ich środowiska, krajobrazów, kultur i innych unikalnych wartości.

Bruksela, 10 grudnia 2013 r.

Przewodniczący  
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego  
Henri MALOSSE